

Dubravka Đurić¹

Univerzitet Singidunum, Beograd
Fakultet za medije i komunikacije

KOMPARATIVISTIKA I GLOBALNI MODERNIZMI

(Biljana Dojčinović, „Pravo sunca”: drugačiji modernizmi, Akademska knjiga, Novi Sad, 2015)

Biljana Dojčinović, vanredna profesorka na Filološkom fakultetu u Beogradu, trenutno je jedna od vodećih srpskih komparativistkinja. Pre nego što se osvrnem na novu knjigu „Pravo sunca”: *drugačiji modernizmi* ukratko ću pokazati kako je razvijala svoj rad u institucionalnim okvirima unutar kojih se kretala. Diplomirala je krajem perioda socijalizma na Katedri za opštu književnost i teoriju književnosti i svoja naučna istraživanja započela krajem 80-ih i početkom 90-ih godina proučavanjem srpske i anglosaksonske ženske književnosti. Period pada socijalizma i ulaska u ratnu tranziciju na teritoriji SFRJ, uključujući i Srbiju, označen je i ponovnim dolaskom feminizma na ove prostore u uslovima prelaska sa socijalizma na neoliberalni kapitalizam. Ovaj period se poklopio sa radom na njenoj magistarskoj tezi o ginokritici, koja je objavljena 1993. pod naslovom *Ginokritika: rod i proučavanje književnosti koju su pisale žene*. Ta knjiga je bila značajna za uspostavljanje studija feminističke književnosti koje su se tada formirale u beogradskom Centru za ženske studije, kao i za transponovanje i promenu anglosaksonske ginokritike do koje je pre svega dolazilo u časopisu *ProFemina*, u kojem je Biljana Dojčinović bila jedna od najagilnijih saradnica. Nakon toga je svoju pažnju u doktorskom radu usmerila na američkog pisca Džona Apdajka, koja je objavljena pod naslovom *Kartograf modernog sveta* (2007). Pomenula bih samo još dve knjige, *GendeRingS* (2006), koja je izašla u elektronskom izdanju i knjigu *Susreti u tami: uvod u čitanje Virdžinije Vulf* (2011). Čim se pomenu Virdžinija Vulf i Apdajk, odmah mi se nameće zapažanje da

1 E-mail: dubravka.djuric@fmk.edu.rs

Biljana Dojčinović ima svojih nekoliko opsesivnih tema, kojima se stalno vraća i iznova ih obrađuje. U poslednjih par godina ovim dvema dodata je i problematika digitalne humanistike, pod koju spada i projekt *Knjiženstvo*, kojim ova naučnica rukovodi na Filološkom fakultetu. Interesovanja Biljane Dojčinović pratila su prelaz iz institucionalnog okvira nevladinog sektora feminističkog pokreta u kojem je bila izuzetno aktivna u artikulisanju scene, posebno u okvirima ženskih studija, na državni Filološki fakultet. Od 2011. rukovodi pomenutim projektom, koji je okupio naučnice i naučnike različitog profila koji rade na srpskoj ženskoj tradiciji. Taj projekt je dao novi kontekst, a kontekst znači i smisao za neke od nas, za dalje bavljenje feminističkim pristupima književnosti i ženske književne tradicije, dok je druge uveo u ovu problematiku. To se dogodilo u trenutku kada su svi drugi konteksti za bavljenje ženskom književnošću uglavnom nestali.

Kao profesorka na Opštoj književnosti, Biljana Dojčinović se usredsredila na proučavanje modernizma kao svetskog fenomena koji obuhvata anglosaksonski modernizam (njena studija o Virdžiniji Vulf) kao i na srpske modernistkinje u brojnim tekstovima. U novoj knjizi „*Pravo sunca*”: *drugačiji modernizmi*, koja je pred nama, autorka se posvetila pitanjima modernizma. Tačnije, Biljana Dojčinović istražuje kako se na različitim tačkama zemaljske kugle artikulisala modernistička proza. Ona proučava anglosaksonske autore poput Džojisa i Vulf, koji su već dugo deo kanona, zatim na primeru Rebeke Vest pokazuje da i hegemoni književni kanon počiva na brojnim isključivanjima, te se zalaže za to da je ovu autorku potrebno uvrstiti u anglofoni kanon modernizma. Ova studija pruža važan uvid u to da i u američkoj (primer Mine Loj), i u britanskoj (primer Rebeke Vest kojom se naša autorka bavi) nauci o književnosti postoje autorke i autori koji su uporno izuzimani iz kanonizacije, mada su to kulture u čijim naučnim okvirima je nastao imperativ za menjanjem i proširenjem kanona. U kontekstu srpske književnosti Biljana Dojčinović se usredsređuje pre svega na Jelenu Dimitrijević, a zatim i na Milicu Janković. Posebna je zanimljivo to što se ona bavi i kineskom modernistkinjom Ding Ling. Knjiga je namenjena studentima opšte književnosti, a nastala je kao deo pomenutog istraživačkog projekta „Knjiženstvo: teorija i istorija ženske književnosti na srpskom jeziku do 1915. godine”.

Knjiga „*Pravo sunca*”: *drugačiji modernizmi* je izuzetno značajna, jer je među retkim primerima na srpskom jeziku u kojima je dosledno razrađen i primenjen globalniji komparativistički metod na analizu književnosti. Srpski komparativisti i retke komparativistkinje u doba socijalizma su se najčešće bavili/e jednom nacionalnom književnošću (engleskom, nemačkom, ruskom) ili su upoređivali dve nacionalne književnosti, od kojih je druga često bila srpska. U knjizi Biljane Dojčinović nailazimo na izvanredan primer onoga što ću nazvati komparativistikom na delu. Autorka je razradila komparativističku metodologiju na osnovu savremenih teorija Dejvida Damroša i Franka Moretija, kao i na osnovu teorije polisistema Itamara Even-Zohara i primenila je na čitav niz nacionalnih književnosti. Polazeći od uverenja da je književni modernizam svetski, a to ovde znači globalni fenomen, autorka razmatra, i u analizi suočava, centralne i periferne modernizme (za ova dva pojma značajan je Imanuel Valerstin, a posebno ga je razrađivala Marina Blagojević: na oba imena se Biljana Dojčinović implicitno i eksplicitno poziva): anglosaksonski, irski, srpski i kineski. Ona pokazuje da je uvek u pitanju ista, globalna, forma kojom autori i autorke tretiraju lokalne teme. Načini na koje se konstruišu narativi i likovi u njima, bave se uvek problematikom modernizacije, koji su u perifernim kulturama, obeleženi i otporima modernizaciji. Biljana Dojčinović briljantno analizira prozne pripovedne strukture, s posebno intrigantnim tretiranjem srpskih i jedne od najpoznatijih kineskih prozaistkinja i modernistkinja.

I na kraju se može reći da je knjiga smišljena i realizovana kao zanimljiva celina, da je autorka njome ušla u jedno novo interpretativno područje, koje se od početka devedesetih razvija u anglosaksonskom svetu a sada je došlo i do nas. Ostaje da se vidi da li će ona u narednim knjigama dalje razvijati ovaj model ili će njen rad otići nekim drugim tokom.